

Viktor P. SHULHACH (Kyiv)

БОЛГАРСКОЕ *ШАРАНИЦА* И РОДСТВЕННЫЕ ФОРМЫ
(ОНОМАСТИЧЕСКИЙ ЭТЮД)

[Bulgarian *ШАРАНИЦА* and Cognate Forms (an Onomastic Essay)]

Abstract: The paper focuses on the etymologic analysis of Bulgarian place names containing *Шаран-* / *Саран-* stem. The version of Bulgarian linguists on their antroponymic origin is vindicated. The personal name (either surname or byname) *Шаран* / *Саран* exists in most Slavic languages and *Шаран* is considered to be its secondary phonetic variant.

The transformation of the anlaut *C-* to *Ш-* is explained in the linguistic research by the closeness of their articulation. Also not excluded is the phonetic tendency of appearance of the second focus – lingual – in the Indo-European **s*, i.e. sibilant element of articulation (R.M. Kozlova).

It is argued that surname *Саран* could be motivated by the fish name *саран* ‘carp’ < **saranъ* < **sarati*, **sariti* with the initial meaning of ‘variegated’, compare various surnames based on fish names in the Slavic languages. Other etymologic versions of the origin of the fish name, in particular Turkic or Slavic and Turkic hybrid versions are treated quite critically. Early Slavic **Saranъ* is related with **Sarenъ*, **Sarinъ*, **Saronъ*, **Sarunъ*, **Sarynъ* and other names reconstructed through the antroponymic material of the Slavic languages. This is an extra argument to support the Slavic origin of the above archetype.

Keywords: antroponym, personal name, microtoponym, etymologic analysis, Proto-Slavic archetype.

REFERENCES

BTZ = Bratislava. *Telefónny zoznam*. 2002. Bratislava: Mediatel.

Bubak 1970-1971: Bubak, J. *Nazwiska ludności dawnego starostwa Nowotarskiego*. I-II. Wrocław etc.: PAN.

Gregorič 2014: Gregorič, J. *Kostelski slovar*. Uredili: S. Horvat, I. Šircelj-Žnidaršič, P. Weiss. Ljubljana: SAZU.

HSSJ = *Historický slovník slovenského jazyka*. Ved. red. M. Majtán. Bratislava: VEDA. 1991-2008. I-VII.

- Leksik = *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. 1976. Zagreb: Tipograf.
- Matejčík 1975: Matejčík, J. *Lexika Novohradu: vecný slovník*. Martin: Osveta.
- Mytnik 2017: Mytnik, I. *Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI-XVII wiek)*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.
- NTZ = Nitra. *Telefónny zoznam*. 1988. Bratislava: Mediatel.
- Orlovský 1982: Orlovský, J. *Gemerský nářečový slovník*. Martin: Osveta.
- RGN = *Russisches geographisches Namenbuch*. Begr. von M. Vasmer. Wiesbaden: Otto Harrassowitz. 1962-1988. I-XI.
- Rječnik = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880-. Zagreb: IZJA.
- SN = *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*. Wydał K. Rymut. Kraków: PAN. 1992-1994. I-X.
- ZSSP = *Začasni slovar slovenskih priimkov*. Odg. red. F. Bezljaj. 1974. Ljubljana: SAZU.
- Аркушин 2016: Аркушин, Г.Л. *Словник західнополіських говірок*. Вид. 2-ге, переробл., випр. і доп. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2016. [Arkushyn 2016: Arkushyn, H.L. *Slovník zakhidnopoliskykh hovirok*. Vyd. 2-he, pererobl., vypr. i dop. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia.].
- БЕР / BER = *Български етимологичен речник*. Съст.: В. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев и др. София: БАН. 1971-. [Balgarski etimologichen rechnik. Sast.: V. Georgiyev, Y. Zaimov, St. Ilchev i dr. Sofia: BAN. 1971-.].
- Бірыла 1969: Бірыла, М. В. *Беларуская антрапанімя. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі*. Мінск: Навука і тэхніка. [Biryła 1969: Biryła, M. V. *Belaruskaya antrapanimiya. 2: Prozviszczy, utvoranyya ad apeliatyunay leksiki*. Minsk: Navuka i tekhnika.].
- Богдан 1974: Богдан, Ф. *Словник українських прізвищ у Канаді*. Вінніпег; Ванкувер. Без изд. [Bohdan 1974: Bohdan, F. *Slovník ukraïnskykh prizvyshch u Kanadi*. Vinnipeg; Vancouver. Bez izd.].
- Горяев 1896: Горяев, Н.В. *Сравнительный этимологический словарь русского языка*. Тифлис. [Goryaev 1896: Goryaev, N.V. *Sravnitel'nyy etimologicheskii slovar' russkogo yazyka*. Tiflis.].
- Грковић 1977: Грковић, М. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић [Grkovich 1977: Grkovich, M. *Rechnik lichnikh imena kod Srba*. Beograd: Vuk Karadzich.].
- Даль 1955: Даль, В.И. *Толковый словарь живого великорусского языка*. 1-4. Москва: Изд-во иностранных и национальных словарей. [Dal' 1955: Dal' V.I. *Tolkovyy slovar' zhivogo velikorusskogo yazyka*. 1-4. Moskva: Izd-vo inostrannykh i natsional'nykh slovarey.].
- Дуриданов 1960: Дуриданов, И. *Стари тюркски заемки в български език*. В: Бурмов, Ал. и др. (ред.): *Изследвания в чест на Марин Дринов*. София: БАН, 429-446. [Duridanov 1960:

- Duridanov, I. Stari tyurkski zaemki v balgarski ezik. V: Burmov, Al. i dr. (red.): Izsledvaniya v chest na Marin Drinov. Sofia: BAN, 429-446.].
- Елезовић 1932-1935: Елезовић, Гл. *Речник косовско-метохиског дијалекта*. 1-2. Београд: Планета. [Elezovich 1932-1935: Elezovich, Gl. *Rechnik kosovsko-metokhiskog diyalekta*. 1-2. Beograd: Planeta.].
- ЕСУМ / ESUM = *Етимологічний словник української мови*: в 7 т. Ред. О.С. Мельничук. Київ: Наукова думка. 1982-. [ESUM = *Etymologichnyi slovnyk ukrainskoi movy*: v 7 t. Red. O.S. Melnychuk. Kyiv: Naukova dumka. 1982-.].
- ЖПТ / ZhPT = *Жертвы политического террора в СССР*. <<http://www.lists.mono.ru>>, дата доступа 20.02.2020. [Zhertyu politicheskogo terrora v SSSR. <<http://www.lists.mono.ru>>, data dostupa 20.02.2020.].
- Займов 1959: Займов, Й. *Местните имена в Пирдопско*. София: БАН. [Zaimov 1959: Zaimov, Y. *Mestnite imena v Pirdopsko*. Sofia: BAN.].
- Илчев 1969: Илчев, Ст. *Речник на личните и фамилни имена у българите*. София: БАН. [Ichev 1969: Ichev, St. *Rechnik na lichnite i familni imena u balgarite*. Sofia: BAN.].
- Климкова 2006: Климкова, Л.А. *Микротопонимический словарь Нижегородской области (Окско-Волжско-Сурское междуречье)*. 1-3. Арзамас: АГПИ. [Klimkova 2006: Klimkova, L.A. *Mikrotoponimicheskii slovar' Nizhegorodskoy oblasti (Oksko-Volzhsko-Surskoe mezhdurech'e)*. 1-3. Arzamas: AGPI].
- Ковачев 1969: Ковачев, Н.П. *Топонимията на Троянско*. София: БАН. [Kovachev 1969: Kovachev, N.P. *Toponimiyata na Troyansko*. Sofia: BAN.].
- Ковачев 2009: Ковачев, Н. *Местните имена в Дряновско*. Велико Търново: Университетско изд-во "Св. св. Кирил и Методий". [Kovachev 2009: Kovachev, N. *Mestnite imena v Dryanovsko*. Veliko-Tarnovo: Universitetsko izd-vo "Sv. sv. Kiril i Metodiy".].
- Козлова 2011: Козлова, Р.М. *Белорусская и славянская гидронимия. Праславянский фонд*. Т. V. Минск: Право и экономика. [Kozlova 2011: Kozlova, R.M. *Belorusskaya i slavyanskaya gidronimiya. Praslavyanskiy fond*. T. V. Minsk: Pravo i ekonomika].
- Колесник 2019: Колесник, В. *Говірка болгар с. Городнього (Чийшія), Бессарабія: словник (= Говорът на българите в с. Городне (Чийшия), Бесарабия: речник)*. Одеса: Астропринт. [Kolesnyk 2019: Kolesnyk, V. *Hovirka bolhar s. Horodnioho (Chyishiia), Bessarabia: slovnyk (= Govorat na balgarite v s. Gorodne (Chiyshiya), Besarabiya: rechnik)*. Odesa: Astroprint.].
- Коломиец 1983: Коломиец, В.Т. *Происхождение общеславянских названий рыб*. Киев: Наукова думка. [Kolomiets 1983: Kolomiets, V.T. *Proiskhozhdenie obshcheslavyanskikh nazvaniy ryb*. Kiev: Naukova dumka.].
- Константинова 2008: Константинова, Ц. *Топонимията на Казанлъшко*. Велико Търново: Университетско изд-во "Св. св. Кирил и Методий", 2008. [Konstantiniva 2008:

- Konstantinova, Ts. *Toponimiyata na Kazanlashko*. Veliko-Tarnovo: Universitetsko izd-vo "Sv. sv. Kiril i Metodiy".].
- Мосеев 2005: Мосеев, И.И. *Поморьска говоря (Краткий словарь поморского языка)*. Архангельск: Изд. дом Правда Севера. [Moseev 2005: Moseev, I.I. *Pomorska govorya (Kratkiy slovar' pomorskogo yazyka)*. Arkhangel'sk: Izd. dom Pravda Severa.].
- МФ / MF = *Мужские фамилии граждан Чешской Республики по данным Министерства внутренних дел ЧР на 01.04.2004*. <<http://www.mvcr.cz>>, дата доступа 20.02.2020. [Muzhskie familii grazhdan Cheshskoy Respubliki po dannym Ministerstva vnutrennikh del ChR na 01.04.2004. <<http://www.mvcr.cz>>, data dostupa 20.02.2020].
- Никончук 2001: Никончук, М.В., Никончук, О.М., Мойсієнко, В.М. *Поліська лексика народної медицини та лікувальної магії*. Житомир: Полісся. [Nykonchuk 2001: Nykonchuk, M.V., Nykonchuk, O.M., Moisienko, V.M. *Poliska leksyka narodnoi medytsyny ta likuvalnoi mahii*. Zhytomyr: Polissia.].
- Опыт = *Опыт областного великорусского словаря*, изд. Вторым отд. имп. Академии Наук. Ред. А.Х. Востоков. 1852. Санкт-Петербург: Типография имп. АН. [*Opyt oblastnogo velikorusskogo slovarya*, izd. Vtoryum ottd. imp. Akademii Nauk. Red. A.Ch. Vostokov. 1852. Sankt-Peterburg: Tipografiya imp. AN.].
- Павленко 2013: Павленко, С.О. *Мікротопоніми Чернігово-Сіверщини*. Чернігів [Pavlenko 2013: Pavlenko, S.O. *Mikrotoponimy Chernihovo-Sivershchyny*. Chernihiv: «Desna».].
- Павлова 2005: Павлова, Н. *Топонимията на Чирпанско*. София: Изд-во "Св. Климент Охридски". [Pavlova 2005: Pavlova, N. *Toponimiyata na Chirpansko*. Sofia: Izd-vo "Sv. Kliment Ohridski".].
- Попов 1979: Попов, К. *Местните имена в Разложко*. София: БАН. [Popov 1979: Popov, K. *Mestnite imena v Razlozhko*. Sofia: BAN.].
- Преображенский 1959: Преображенский, А.Г. *Этимологический словарь русского языка*. I-II. Москва: Государственное изд-во иностранных и национальных словарей. [Preobrazhenskiy 1959: Preobrazhenskiy, A.G. *Etimologicheskiy slovar' russkogo yazyka*. I-II. Moskva: Gosudarstvennoe izd-vo inostrannykh i natsional'nykh slovarey.].
- РПКМ / RPKM = *Речник на презимињата кај македонците*. Обработувачи: О. Иванова, М. Коробар-Белчева, М. Митков. Т. II. Скопје: Институт за македонски јазик "Крсте Мисирков". 2001. [RPKM = *Rechnik na preziminyata kay makedontsite*. Obrabotuvachi: O. Ivanova, M. Korobar-Belcheva, M. Mitkov. T. II. Skopje: Institut za makedonski yazik "Krstе Misirkov". 2001.].
- РУС / RUS = *Російсько-український словник прізвищ мешканців м. Дніпропетровська*. Авторі-упоряд.ники: Т.С. Пристайко, І.С. Попова, І.І. Турута, М.С. Ковальчук. 2007. Дніпропетровськ: ДНУ. [RUS = *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk prizvyshch meshkantsiv*

- m. Dnipropetrovska.* Avtory-uporiadnyky: T.S. Prystaiko, I.S. Popova, I.I. Turuta, M.S. Kovalchuk. 2007. Dnipropetrovsk: DNU.].
- СБГ / SBH = *Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча*. Рэд. Ю.Ф. Мацкевіч. Мінск: Навука і тэхніка. 1979-1986. 1-5. [SBH = *Slounik belaruskikh havorak raupochna-zakhodnyay Belarusi i yaye pahrnichcha*. Red. Yu.F. Matskevich. Minsk: Navuka i tekhnika. 1979-1986. 1-5.].
- СБІ / SBI = *Словник українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя*. Укладачі: Л.С. Спанатій, А.П. Супрун, М.Ф. Тимченко, В.П. Токар. Миколаїв: «Ліон». 2018. [SBI = *Slovnuk ukrainskykh hovirok Buzko-Inhulskoho mezhyrichchia*. Ukladachi: L.S. Spanatii, A.P. Suprun, M.F. Tymchenko, V.P. Tokar. Mykolaiv: «Lion». 2018.].
- СВГ / SVG = *Словарь вологодских говоров: Учебное пособие по русской диалектологии*. Ред. Т.Г. Паникаровская. Вологда: ВГПУ. 1983–2007. 1-12. [SVG = *Slovar' vologodskikh gorovor. Uchebnoe posobie po russkoy dialektologii*. Red. T.G. Panikarovskaya. Vologda: VGPU. 1983-2007. 1-12.].
- Славева 1988: Славева, Л., Мошин, В. *Српски грамоти од Душаново време*. Прилеп: Институт за истражувања на старословенската култура. [Slaveva 1988: Slaveva, L., Moshin, V. *Srpski gramoty od Dushanovo vreme*. Prilep: Institut istrazhuvanya na staroslovenskata kultura.].
- СММ / SMM = *Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель*. Упоряд. Г.Л. Аркушин. Луцьк: Вежа, 2006-2007. 1-2. [SMM = *Slovnuk mikrotoponimiv i mikrohidronimiv pivnichno-zakhidnoi Ukrainy ta sumizhnykh zemel*. Uporiad. H.L. Arkushyn. Lutsk: Vezha. 2006-2007. 1-2.].
- СРГК / SRGK = *Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей*. Гл. ред. А.С. Герд. С.-Петербург: Изд-во С.-Петербургского ун-та. 1994-2005. 1-6. [SRGK = *Slovar' russkikh gorovor Karelii i sopredel'nykh oblastey*. Gl. red. A.S. Gerd. S.-Peterburg: Izd-vo S.-Peterburgskogo un-ta. 1994-2005. 1-6.].
- СРГО / SRGO = *Словарь русских говоров Одесщины*. Отв. ред. Ю.А. Карпенко, С. Уэмура. Одесса: АстроПринт. 2000-2001. 1-2. [SRGO = *Slovar' russkikh gorovor Odesshchiny*. Otv. red. Yu.A. Karpenko, S. Uemura. Odessa: AstroPrint. 2000-2001. 1-2.].
- СРНГ / SRNG = *Словарь русских народных говоров*. Ред. Ф.П. Филин, Ф.П. Сороколетов, С.А. Мызников. Москва; Ленинград/Санкт-Петербург: Наука. 1965-. [SRNG = *Slovar' russkikh narodnykh gorovor*. Red. F.P. Filin, F.P. Sorokoletov, S.A. Myznikov. Moskva; Leningrad/Sankt-Peterburg: Nauka. 1965-.].
- СРЯ / SRYa = *Словарь русского языка XI-XVII вв.* Гл. ред. Г.А. Богатова и др. Москва: Наука, 1975-. [SRYa = *Slovar' russkogo yazyka XI-XVII vv*. Gl. red. G.A. Bogatova i dr. Moskva: Nauka. 1975-.].

- Стойков 1968: Стойков, Ст. *Лексиката на банатския говор*. София: БАН. [Stoykov 1968: Stoykov, St. *Leksikata na banatskiya govor*. Sofia: BAN.].
- СУГО / SUHO = *Словник українських говорів Одещини*. Ред. О.І. Бондар. 2011. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова. [SUHO = *Slovnynk ukrainskikh hovoriv Odeshchynu*. Red. O.I. Bondar. 2011. Odesa: ONU imeni I.I. Mechnykova.].
- ТС / TS = *Тураўскі слоўнік*. Рэд. А.А. Крывіцкі. Мінск: Навука і тэхніка. 1982-1987. 1-5. [TS = *Turauski slounik*. Red. A.A. Kryvitski. Minsk: Navuka i tekhnika. 1982-1987. 1-5.].
- Черепанова 1984: Черепанова, Е.А. *Микротопонимия Черниговско-Сумского Полесья*. Сумы: ХОЗО УВД. [Cherepanova 1984: Cherepanova, Ye.A. *Mikrotoponimiya Chernigovsko-Sumskogo Poles'ya*. Sumy: HOZO UVD.].
- Шаталава 1975: Шаталава, Л.Ф. *Беларускае дыялектнае слова*. Мінск: Навука і тэхніка. [Shatalava 1975: Shatalava, L.F. *Belaruskae dyuialektne slova*. Minsk: Navuka i tekhnika.].
- Шило 2008: Шило, Г. *Наддністрянський регіональний словник*. Львів; Нью-Йорк: Вид-во Львівської політехніки. [Shylo 2008: Shylo, H. *Naddnisrianskii regionalnyi slovnyk*. Lviv: Niyu-York: Vyd-vo Lvivskoi politekhniky.].
- Шульгач 2016: Шульгач, В.П. Заметки по этимологии словацкой лексики. В: Цыхун, Г.А. (ред.): *Научные чтения, посвященные Виктору Владимировичу Мартынову*. Сб. научн. трудов. Вып. III. Минск: РИВШ, 32-39. [Shulhach 2016: Shulhach, V.P. *Zametki po etimologii slovatskoi leksiki*. V: Tsykhun, G.A. (red.): *Nauchnye chteniya, posvyashchennye Viktoru Vladimirovichu Martynovu*. Sb. nauchn. trudov. Vyp. III. 32-39. Minsk: RIVSh].
- Шульгач 2018: Шульгач, В.П. *Нариси з праслов'янської антропонімії*. Ч. V. Київ: Без вид. [Shulhach 2018: Shulhach, V.P. *Narysy z praslavianskoi antroponimii*. Ch. V. Kyiv: Bez vyd.].
- ЯОС / YaOS = *Ярославский областной словарь: Учебное пособие*. Науч. ред. Г.Г. Мельниченко. Ярославль: Типография ЯПИ. 1981-1991. 1-10. [YaOS = *Yaroslavskiy oblastnoy slovar'*. *Uchebnoe posobie*. Nauch. red. G.G. Mel'nichenko. Yaroslavl': Tipografiya YaPI. 1981-1991. 1-10.].

senior research fellow Viktor P. Shulhach, PhD

Department of the History of the Ukrainian Language and Onomastics
Institute of the Ukrainian Language
National Academy of Sciences
Kyiv, Ukraine
e-mail: victor.shulgach@ukr.ne

Published: 24 June 2020